ΕΤΟΣ Γ. 'Εν 'Ηρακλείῳ Κρήτης τῇ 27 'Ιανουαρίου 1913 ΑΡΙΘ. 110.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ Γ'.

ΠΟΙΑ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ ΠΙΣΤΕΥΩ

«*Πιστεύω*».

Ἡ προηγουμένη ὁμιλία ἡμῶν περιεστράφη εἰς τὸ καθορίσαι τὴν σημασίαν τῆς πρώτης λέξεως τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου «*πιστεύω*». Κατεδείξαμεν δὲ ὅτι «*πιστεύω*» θὰ εἰπῇ, παραδέχομαι ἀνεπιφυλάκτως, εἶμαι πεπεισμένος, ἔχω πλήρη βεβαιότητα. Τὴν βεβαιότητα δὲ ταύτην ἔχομεν, διότι πάντα ὅσα διδάσκει ἡμᾶς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀποκάλυψις αὐτοῦ τοῦ πανσόφου Θεοῦ. Εἴπομεν λοιπόν, πιστεύω, οὐχὶ διότι θέλω ἁπλῶς νὰ πιστεύω, οὐχὶ διότι πιστεύουσι καὶ ἄλλοι, οὐχὶ διότι κατανοῶ τελείως τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, οὐχὶ διότι ἐπιβάλλει μοι τὸ πιστεύειν ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ πιστεύω, διότι ἡ αὐτοαλήθεια, αὐτὸς δηλονότι ὁ πάνσοφος καὶ πανάγαθος Θεὸς ἐλάλησε καὶ ἀπεκάλυψέ μοι πάντα ὅσα ὀφείλω νὰ πιστεύω πρὸς σωτηρίαν μου. Ὅπως πιστεύει ὁ μαθητὴς εἰς τὸν διδάσκαλον, ὁ ἀμαθὴς καὶ ἀπαίδευτος εἰς τὸν πεπαιδευμένον καὶ σοφόν, τὸ τέκνον εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ γονεῖς, οὕτω καὶ ἐγὼ ὁ Χριστιανὸς πιστεύω εἰς τὸν θεῖον διδάσκαλόν μου, τὸν Χριστόν, πιστεύω εἰς τὸν Πατέρα μου τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐκ τούτων τόρα εὐκόλως δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὁποία τις εἶναι ἡ πίστις τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ.

Ἡ πίστις τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ δὲν εἶναι, ὅπως καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν εἴπομεν, πίστις τυφλή, ἀλλ᾽ εἶναι πίστις λογική, εἶναι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «*λογικὴ λατρεία*». Ἐν τῇ Χριστιανικῇ πίστει ὁ λαλῶν εἶναι οὐδεὶς ἕτερος, εἰμὴ αὐτὸς ὁ Θεός. Τούτου δ᾽ οὕτως ἔχοντος, τὸ καλλίτερον τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τὸν θεῖον αὐτοῦ λόγον, νὰ πιστεύσῃ αὐτῷ προθύμως καὶ ἀδιστάκτως. Οἱ ἄπιστοι ὅλων τῶν αἰώνων φαντάζονται καὶ ἀποκαλοῦσιν ἑαυτοὺς νόας μεγάλους καὶ ἰσχυρούς. Καὶ οἱ τούτων θαυματαὶ ἐπίσης ἀποκαλοῦσι τοὺς τοιούτους καὶ ἀνακηρύττουσιν ὡς μεγαλοφυΐας! Ἀλλ᾽ ἡ ἱστορία ἀπέδειξε καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἐναργέστερον δεικνύει ὅτι αἱ ἰσχυραὶ αὗται διάνοιαι εἶναι αὐτὸ τοῦτο διάνοιαι νοσοῦσαι. Γνωστὸν δ᾽ εἶναι ἀκόμη, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι καὶ τὴν καρδίαν νοσοῦσαν περισσότερον τῆς διανοίας. «*Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ,* » *ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται*», εἶπεν ὁ Σωτήρ. Καὶ εἶναι ὄντως ἀληθέστατος ὁ λόγος οὗτος τοῦ Σωτῆρος. Ἡ πίστις γεννᾶται μέσα εἰς τὰς ψυχάς, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη μέσα εἰς τὸν κόσμον. Ὁ ἐπιθυμῶν δὲ νὰ αἰσθανθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως, οὗτος ὀφείλει νὰ καθαρίσῃ πρότερον τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ, ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας καὶ νὰ ἀπελευθερώσῃ τῶν κατατυραννούντων αὐτὴν ἀγρίων παθῶν καὶ πονηρῶν ἐπιθυμιῶν. Ὅταν δ᾽ ἅπαξ εἰσχωρήσῃ ἡ πίστις ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ κατακυριεύσῃ αὐτῆς, τότε θὰ φωτίσῃ καὶ τὴν διάνοιαν, θὰ ἀνυψώσῃ αὐτὴν καὶ θὰ προβιβάσῃ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἀληθινῆς μεγαλοφυΐας. Λοιπόν, Χριστιανέ μου, θέλεις νὰ ἐννοήσῃς τί πρᾶγμα εἶναι ***ἡ πίστις,*** θέλεις νὰ μάθῃς τί θὰ εἰπῇ ***πιστεύω;*** Εἰσάγαγε τὴν πίστιν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀφ᾽ οὗ πρότερον καθαρίσῃς αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Δεύτερον, ἡ πίστις τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ δὲν ἀνέχεται ἀμφιταλαντεύσεις ἀλλ᾽ ἀποκλείει καὶ ἀποκρούει πάντα δισταγμόν, πᾶσαν ἀμφιβολίαν, πᾶσαν ἀβεβαιότητα. Πίστις ῥιπταζομένη καὶ κυλινδουμένη ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς ἀμφιβολίας, τῶν δισταγμῶν καὶ τῶν ταλαντεύσεων δὲν εἶναι πλέον πίστις, διότι ἡ πίστις πᾶν ὅπερ διδάσκει, παραδέχεται τοῦτο ὡς θετικόν, ὡς βέβαιον, ὡς ἀναντίρρητον. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον οἱ πιστεύοντες εἰλικρινῶς εὐκολώτερον κατανοοῦσι καὶ ἀποδέχονται πάσας τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἀκαταλήπτους καὶ μυστηριώδεις. Τὰ μυστήρια τῆς πίστεως εἶναι πραγματικῶς ἀκατάληπτα—καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἀκατάληπτα· διότι καθ᾽ ἣν στιγμὴν θὰ ἀπέβαινε δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ ὁ ἄπειρος τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν Θεὸς ὑπὸ τοῦ πεπερασμένου νοὸς τοῦ ἀνθρώπου, τότε θὰ ἔπαυε τοῦ νὰ ἦναι Θεὸς—ἐν τούτοις ὁ πιστεύων ὁλοψύχως καὶ ἀδιστάκτως, οὗτος καθ᾽ ἑκάστην κάμνει καὶ νέον βῆμα πρὸς τὴν κατανόησιν τούτων. Ὅσον δέ τις ἀποδιώκει τὰς ἀμφιβολίας, καὶ τοὺς δισταγμούς, καὶ προχωρεῖ ἐν τῇ πίστει ἐπὶ τοσοῦτον καὶ αἱ μυστηριώδεις ἀλήθειαι τῆς πίστεως φαίνονται εἰς αὐτὸν ὁπωσ-

δήποτε καταληπταί. Ὁ πιστεύων ἀδιστάκτως, οὗτος μόνος δύναται νὰ ἐξυψωθῇ πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν μυστηρίων, διότι στηρίζεται ἐπὶ βάσεως ἀσφαλοῦς, τῆς βάσεως τῆς πίστεως. Παρατηρήσατε τὸν μαθηματικόν, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ διαγράψῃ ἕνα κύκλον. Τί πράττει οὗτος; Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ προσπαθεῖ νὰ στερεώσῃ τὸν ἕνα πόδα τοῦ ἑαυτοῦ διαβήτου ἐπί τινος κέντρου. Ἀφ' οὗ δ' ἅπαξ ἐπιτύχῃ τοῦτο, ἤτοι στερεώσῃ τὸν πόδα τοῦ διαβήτου ἐπί τινος κέντρου, δύναται ἔπειτα νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν ἕτερον τοῦ διαβήτου πόδα ὅσον θέλει μακρὰν καὶ νὰ διαγράψῃ ἑπομένως κύκλον ὅσον μέγαν καὶ ἂν ἤθελε θελήσῃ. Οὕτω καὶ ὁ πιστεύων, ἀφ' οὗ ἅπαξ στερεωθῇ ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῆς πίστεως, ἀφ' οὗ δηλονότι πρότερον πιστεύσῃ ἀδιστάκτως, ἔπειτα δύναται νὰ προβῇ καὶ νὰ προχωρήσῃ ἀκινδύνως εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τῶν μυστηριωδῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως, ὅσον θέλει. Ἄλλαις λέξεσιν ὁ ἀδιστάκτως πιστεύων δύναται νὰ ἐρευνήσῃ καὶ τὰ βάθη τῆς Θεολογίας καὶ μάλιστα νὰ κατανοήσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ ἀκατάληπτα καὶ μυστηριώδη, τῇ βοηθείᾳ τῆς θείας χάριτος καὶ τοῦ ἄνωθεν φωτισμοῦ, ὅστις κατέρχεται πλουσίως ἐπὶ πάντα εἰλικρινῶς καὶ ἀδιστάκτως πιστεύοντα. Παράδειγμα δ' ἔστωσαν οἱ Θεοφόροι Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἀθανάσιος ὁ μέγας, Βασίλειος ὁ μέγας, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Φώτιος ὁ μέγας καὶ ἡ λοιπὴ τῶν μεγάλων τῆς Οἰκουμένης Φωστήρων χορεία. Λοιπὸν ἡ πίστις πρέπει νὰ ἦναι βεβαιότης πλήρης, πεποίθησις τελεία, πίστις ἀληθής, χωρὶς ἀμφιβολίας, χωρὶς δισταγμούς, χωρὶς ἐπιφυλάξεις.

Τρίτον ἡ πίστις τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ εἶναι πίστις πλήρης, πίστις ἀκεραία. Ὁ πιστεύων δηλονότι εἰλικρινῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως, οὗτος ἀποδέχεται ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως· καὶ λίαν ὀρθῶς· διότι ποῖος εἶναι ὁ ἀποκαλύψας τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως; Ὁ Θεός! Ἀφ' οὗ λοιπὸν πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, ἔχω καὶ τὴν ὑποχρέωσιν, ὀφείλω νὰ πιστεύω ὅλας ταύτας τὰς ἀληθείας ἀνεξαιρέτως, καὶ οὐχὶ κατ' ἰδίαν ἐκλογὴν καὶ ἀρέσκειαν, ἤτοι ἄλλας μὲν τούτων νὰ πιστεύω, ἄλλας δὲ νὰ ἀπορρίπτω, ὅπως ἔπραττον καὶ μέχρι σήμερον πράττουσιν οἱ αἱρετικοί. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σχίζει οἱονδήποτε μέρος ἔκ τινος ὑφάσματος, αὐτὸς καταστρέφει ὁλόκληρον τὸ ὕφασμα, ἐκεῖνος ὅστις ἀρνεῖται μίαν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως καὶ παραδέχεται τὰς λοιπάς, οὗτος ἀρνεῖται ὁλόκληρον τὴν πίστιν, διότι ὁ τοιοῦτος ἀρνεῖται αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς πίστεώς του, ἀρνεῖται ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἀποκαλύψας τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, καὶ ὡς βάσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ πίστεως παρεισάγει τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ νοῦν, ὅστις σήμερον ἀπορρίπτει τὴν μίαν ἀλήθειαν καὶ αὔριον τὴν ἄλλην, ἕως ὅτου ἐπὶ τέλους φθάσῃ εἰς σημεῖον νὰ ἀπορρίψῃ τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης ὅλας τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, ὅπως συνέβη εἴς τινας σημερινοὺς αἱρετικούς, οἱ ὁποῖοι κατήντησαν εἰς σημεῖον νὰ μὴ δύνανται νὰ καθορίσωσι τὸ τί πιστεύουσι. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ πιστεύωμεν ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς ἀληθείας τῆς

πίστεως, ὅπως ἐνόησεν, ἐξήγησε καὶ παρέδωκεν ἡμῖν ταύτας ἡ φιλόστοργος ἡμῶν μήτηρ, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία.

Τέλος ἡ πίστις τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ εἶναι πίστις ζῶσα. Ἡ πίστις δὲν εἶναι ἰδέα, δὲν εἶναι θεωρία, ἀλλ' εἶναι ζωή! Ὅταν δέ τις εἶναι πεπεισμένος περὶ τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως, τὴν πεποίθησίν του αὐτὴν ὀφείλει νὰ ἐξωτερικεύῃ διὰ τῆς Χριστιανικῆς καὶ ἐναρέτου αὐτοῦ ζωῆς. Τὴν πίστιν του αὐτὴν ὀφείλει νὰ κηρύττῃ ὄχι μόνον διὰ λόγου, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τῶν καλῶν αὐτοῦ ἔργων. Ὁ προφήτης Δαυῒδ ἐπίστευεν· ἀλλὰ δὲν ἠρκεῖτο εἰς τὸ νὰ πιστεύῃ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐκήρυττε καὶ τὴν ἑαυτοῦ πίστιν δημοσίᾳ· «*ἐπίστευσα*, ἔλεγε, *δι' ὃ ἐλάλησα*». Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐπίστευον, ἀλλὰ τὴν πίστιν των αὐτὴν ἐκήρυττον καὶ διεσάλπιζον ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς γῆς, οὐ μόνον διὰ τοῦ θείου αὐτῶν κηρύγματος, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τῆς ἁγιότητος τοῦ ἑαυτῶν βίου. «Τὴν πίστιν ἡμῶν, ἔλεγον » πρὸς τοὺς Ἐθνικούς, νὰ κρίνητε ἀπὸ τὴν διαγωγήν, τὴν ὁποίαν ἐπι» δεικνύομεν. Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε βλάσφημοι, » οὔτε συκοφάνται, οὔτε ἄσωτοι. Οὐδένα ἀδικοῦμεν, καὶ ὄχι μόνον δὲν » σφετεριζόμεθα ξένον πρᾶγμα, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ τὸ ἰδικόν μας δίδο» μεν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ὄχι μόνον δὲν ζητοῦμεν ἐκδίκησιν διὰ » τὰ καθ' ἡμῶν ἀδικήματα τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ προσευχό» μεθα ὑπὲρ τῶν ἀδικούντων καὶ ζημιούντων ἡμᾶς. Ἀπὸ τὰς σαρκικὰς » δὲ ὁρμὰς εἴμεθα πολὺ μακράν, διότι διὰ τῆς νηστείας καὶ τῆς ἐγκρα» τείας ἔχομεν ἀπονεκρωμένον τὸ ἡμέτερον σῶμα». Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πρῶτοι Χριστιανοί! Τοιαύτη ἦτο ἡ πίστις αὐτῶν, πίστις ζῶσα, πίστις τὴν ὁποίαν ἐθαύμαζον οἱ ἄπιστοι, πίστις ἥτις κατὰ χιλιάδας εἵλκυεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ σοφοὺς καὶ ἀμαθεῖς καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους καὶ πτωχοὺς καὶ πλουσίους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παιδία.

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί! Ἐκ τῶν εἰρημένων κατενοήσατε τί εἶναι ἡ πίστις, καὶ ποία εἶναι ἑπομένως ἡ ἔννοια τῆς λέξεως «***πιστεύω***». Λοιπὸν ἂς ἀγωνισθῶμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τῆς πίστεως. Ὅταν πρόκηται περὶ τῶν μυστηριωδῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως, ἡμεῖς ἂς πιστεύωμεν ἀδιστάκτως εἰς ὅσα ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν ἡμῖν, ὅπως συμβουλεύῃ ἡμᾶς ὁ μέγας Βασίλειος λέγων· «πίστις ἡγείσθω τῶν περὶ » Θεοῦ λόγων· πίστις καὶ μὴ ἀπόδειξις.... διότι τὸ τῆς Θεολογίας μυστή» ριον, τὴν ἐκ τῆς ἀβασανίστου πίστεως ἐπιζητεῖ συγκατάθεσιν». «Ἡ » πίστις μόνη, λέγει καὶ ὁ σοφὸς τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀδελφὸς Γρη» γόριος ὁ Νύσσης, πίστις μόνη κρατεῖ τὸν ἀκράτητον· πίστις μόνη κατα» νοεῖ τὸν ἀθέατον· πίστις μόνη προσπελάζει τῷ ἀπροσπελάστῳ, ὅσον » ἐγχωρεῖ καὶ ὅσον ἐνδέχεται». Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ πιστεύωμεν ἁπλῶς κατὰ συνήθειαν καὶ διὰ τὸν τύπον, ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων νὰ δεικνύωμεν καὶ δι' ἔργων ἀγαθῶν τὴν πίστιν ἡμῶν, διότι «*τί τὸ ὄφελος, ἀδελ» φοί μου*,—ἐρωτᾷ ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος,—*ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, » ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;*....» Ἂς προσπα-

θῶμεν λοιπὸν νὰ δεικνύωμεν τὴν πίστιν ἡμῶν διὰ τῶν καλῶν ἡμῶν ἔργων, ὅπως ἔπραττον οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, καὶ ὅπως ἐντέλλεται αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν λέγων· *«Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν » ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα » ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς»*. Γένοιτο.

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ Γ'.

ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

«***Ἡ δὲ σή, Πάτερ, διακυβερνᾷ πρόνοια***» (Σοφ. Σολομ. ΙΔ'. 3)

Εἰς τὰς δύο προηγουμένας ὁμιλίας ἡμῶν πρῶτον μὲν, καθωρίσαμεν τὴν ἔννοιαν τῆς προσευχῆς, καὶ δεύτερον, κατεδείξαμεν τὸ ἀναγκαῖον αὐτῆς πρὸς σωτηρίαν. Τὰ λεχθέντα ἐκεῖ καταδεικνύουσι πόσον ὀρθὰ καὶ λογικὰ εἶναι ὅσα ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει περὶ προσευχῆς. «Αἱ προ- » σευχαὶ, λέγει ὁ θεῖος Πατὴρ, εἶναι τὰ νεῦρα τῆς ψυχῆς. Καθὼς τὸ σῶμα » εἰς τὰ νεῦρα ὀφείλει τὴν ἑαυτοῦ ἐλαστικότητα, τὴν κίνησιν, τὴν ζωὴν, » τὴν ἱκανότητα, τοῦ νὰ ἵσταται ὄρθιον, τὸν σύνδεσμον τῆς ἑνότητος, εἰς » τρόπον ὥστε ἅμα ἀποκόψῃς τὰ νεῦρα καταστρέφεις καθ' ὁλοκληρίαν τὴν » ἁρμονίαν τοῦ σώματος, ἀπαραλλάκτως καὶ ἡ ψυχὴ εἰς τὴν προσευχὴν » ὀφείλει τὴν ἑαυτῆς ἰσχὺν, τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην, τὴν ἱκανότητα καὶ » δύναμιν τοῦ νὰ μένῃ πιστὴ εἰς τὴν πίστιν, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρε- » τήν. Ὁ ἀποκόπτων, ὁ ἐκριζόνων ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὴν προσευχὴν, οὗτος ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῆς τὴν ζωὴν αὐτῆς, δολοφονεῖ τὴν ψυχήν....» Εἶναι θαυμάσιοι οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ θείου Πατρὸς καὶ πολλοὶ εἶναι οἱ σοφοὶ οἱ ἀποδεχόμενοι τούτους. Μεθ' ὅλα ταῦτα ὑπῆρξαν εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ὑπάρχουσιν ἀκόμη καὶ σήμερον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι διϊσχυρίζονται καὶ κηρύττουσιν, ὅτι ἡ προσευχὴ δὲν εἶναι ἀναγκαία! Ποίαν ἀπάντησιν ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους; Ἰδοὺ τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ἡμῶν ὁμιλίας.

Τρία εἶναι τὰ ἐπιχειρήματα τῶν πολεμούντων τὴν προσευχήν. Πρῶτον, λέγουσιν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντογνώστης καὶ ἑπομένως δὲν ἔχει

ἀνάγκην νὰ μάθῃ ἀπὸ τὰς προσευχὰς ἡμῶν ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀνάγκην. Δεύτερον, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μεγαλόδωρος καὶ σκορπίζει τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῶν ἡμετέρων προσευχῶν. Τρίτον, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀναλλοίωτος· Ὅ,τι ἔχει ἀποφασίσει ἐκεῖνο θὰ γίνῃ καὶ ἑπομένως τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται νὰ ἀλλοιώσῃ ἡ προσευχή. Ταῦτα λέγουσιν. Ἂς ἴδωμεν τόρα ἐὰν ἔχωσι δίκαιον.

Ὁ Θεὸς εἶναι παντογνώστης. Ἀληθῶς· ὁ Θεὸς γινώσκει τὰ πάντα, «*Ἐτάζει καρδίας καὶ νεφρούς*». «*Γινώσκει καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πε- » νήτων, καὶ εἰς τὴν ἑτοιμασίαν τῆς καρδίας αὐτῶν προσέσχε τὸ οὖς*» αὐτοῦ. Ἄλλαις λέξεσι, πρὶν ἀκόμη ἑτοιμασθῇ ἡ καρδία νὰ ὁμιλήσῃ ὁ Θεὸς γινώσκει τί αὕτη θὰ εἴπῃ. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς, ἀπαντᾷ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἡμεῖς δὲν προσευχόμεθα διὰ νὰ καταστήσωμεν γνωστὰ εἰς τὸν Θεὸν πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζει! Ἄπαγε! Ἡμεῖς διὰ τῆς προσευχῆς παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν, ταπεινούμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐξομολογούμεθα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἐξαιτούμεθα τὸ μέγα καὶ ἀνεξάντλητον αὐτοῦ ἔλεος. Δὲν προσευχόμεθα διὰ νὰ φανερώσωμεν εἰς τὸν Θεὸν ὅσα γινώσκει ὁ ἴδιος καθὸ παντογνώστης, ἀλλὰ προσευχόμεθα διότι ἡ προσευχὴ χορηγεῖ γαλήνην εἰς τὴν ψυχήν, φυλάττει αὐτὴν ἐν ἁγνείᾳ καὶ καθαρότητι καὶ ἀναδεικνύει ἀξίαν νὰ δεχθῇ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Τέλος, προσευχόμεθα, διότι ὑπὸ τὸν ὅρον αὐτὸν ἐπηγγείλατο ἡμῖν ὁ Θεὸς τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ εἰπών, «*αἰτεῖτε καὶ λήψεσθε*». Ἄλλο λοιπὸν ἡ παντογνωσία τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο ἡ προσευχή! Ὁ Θεὸς εἶναι παντογνώστης· γινώσκει τίνων ἔχομεν ἀνάγκην, καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν, ἀλλ᾽ ὑπὸ ἕνα ὅρον.... νὰ προσευχώμεθα. Διὰ μόνης τῆς προσευχῆς δυνάμεθα νὰ τύχωμεν τοῦ θείου ἐλέους, τῆς θείας εὐσπλαγχνίας. Λοιπὸν τὸ πρῶτον τοῦτο ἐπιχείρημα τῶν σοφιστῶν τοῦ αἰῶνος εἶναι σαθρὸν καὶ ἀστήρικτον.

Ἔλθωμεν καὶ εἰς τὸ δεύτερον. Ὁ Θεός, λέγουσιν, εἶναι μεγαλόδωρος. Καὶ τῷ ὄντι! Τί ἔχομεν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ; Τί ἔχομεν, τὸ ὁποῖον δὲν ὀφείλομεν εἰς τὴν μεγαλοδωρίαν τοῦ Θεοῦ; Ὅλος ὁ ὁρατὸς καὶ ἀόρατος κόσμος, πάντα τὰ ὄντα, πᾶσα ἡ κτίσις εἶναι τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ ἔργον. «*Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, ἐνετείλατο » καὶ ἐκτίσθησαν.... Πάντα δὲ ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος ἐποίησεν, ἐν τῷ » οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν θαλάσσῃ καὶ ἐν τοῖς ἀβύσσοις.*» Ὁ Θεὸς εἶναι καὶ παντοδύναμος καὶ πανάγαθος καὶ μεγαλόδωρος.

Ἀλλὰ προσοχή! Μὲ τὸ νὰ ἦναι ὁ Θεὸς πανάγαθος καὶ μεγαλόδωρος δὲν ἕπεται ὅτι ἡμεῖς πρέπει νὰ γίνωμεν ἐγωϊσταί, ἀλαζόνες καὶ ἀχάριστοι! Γινόμεθα δὲ ἐγωϊσταὶ καὶ ἀλαζόνες, ὅταν φανταζόμεθα ὅτι ὁ Θεός, τρό-

πον τινά, ὀφείλει, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ χορηγῇ ἡμῖν τὰ πάντα χωρὶς ἡμεῖς νὰ ἀνοίγωμεν τὸ ἡμέτερον στόμα· νὰ βρέχῃ ὁ Θεὸς τὰ πλούσια αὐτοῦ ἐλέη καὶ ἀγαθά, ἡμεῖς δὲ νὰ ἀποδεχώμεθα καὶ νὰ ἀπολαμβάνωμεν τούτων μὲ τὴν κτηνωδεστέραν ἀπάθειαν καὶ ἀδιαφορίαν. Γινόμεθα δὲ ἀχάριστοι.... Καὶ μήπως δὲν εἴμεθα ἀχάριστοι; Λάβετε ὡς παράδειγμα τὸ ἑξῆς: ὁ ἀὴρ οὗτος τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ τροφὴ τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ὁ Ἥλιος οὗτος ὁ φωτίζων τὰς ἡμέρας ἡμῶν, τὸ ἄλλο ἄστρον τὸ τόσον γλυκὺ καὶ προσφιλές, ἡ Σελήνη, ἡ ὁδηγοῦσα ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς νυκτός, αἱ διαδεχόμεναι ἀλλήλας ὧραι τοῦ ἔτους, τὰ δένδρα, οἱ καρποὶ καὶ μυρία ἄλλα, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο ἡμῖν καὶ δωρεῖται καθ' ἑκάστην ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι καὶ μεγαλοδωρίᾳ, χωρὶς νὰ ζητήσωμεν ταῦτα, ποῖον ἐξ ἡμῶν ἐξήγειραν ὅλα ταῦτα εἰς τὸ νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν; Πόσοι ἐξ ἡμῶν σκέπτονται, συλλογίζονται ὅτι ἔχουσι τοιοῦτον καθῆκον; Λοιπὸν ὁ Θεὸς καὶ παντοδύναμος καὶ πανάγαθος καὶ μεγαλόδωρος ὄντως εἶναι· ἀλλὰ μάθε ταυτοχρόνως, Χριστιανέ μου, ὅτι ἡ μεγαλοδωρία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἰδικήν σου εὐσέβειαν. Διὰ νὰ σοὶ ἐπιδαψιλεύσῃ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐλέη ὁ Θεός, ὀφείλεις νὰ ζητήσῃς ταῦτα διὰ θερμῆς καὶ ἐκτενοῦς προσευχῆς· διὰ νὰ ἔχῃς δὲ πάντοτε παρρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, ὀφείλεις νὰ εὐχαριστῇς αὐτόν, καὶ νὰ δοξάζῃς καὶ μεγαλύνῃς τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα, ἄλλαις λέξεσιν ὀφείλεις νὰ προσεύχησαι. Σαθρὸν λοιπὸν καὶ παντελῶς ἀστήρικτον καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο ἐπιχείρημα. Ἔλθωμεν ἤδη καὶ εἰς τὸ τρίτον.

Ὁ Θεός, λέγουσιν, εἶναι ἀναλλοίωτος εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἀποφάσεις. Καὶ τῷ ὄντι· ὁ Θεὸς εἶναι ἀναλλοίωτος. Τοῦτο δὲ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς λέγει περὶ ἑαυτοῦ. «*Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι*». Ναί· εἶναι ἀναλλοίωτος ὁ Θεός· ἀλλὰ τοῦτο οὔτε περιττήν, οὔτε ἀνωφελῆ καθιστᾷ τὴν προσευχήν. Ὁ Θεὸς γινώσκει τὰ πάντα πρὸ γενέσεως αὐτῶν. Ὁ Θεὸς γινώσκει ἀπὸ καταβολῆς κόσμου τὴν διαγωγὴν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔλθωσιν εἰς τὸν κόσμον καὶ θὰ ὑπάρξωσι μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων. Γινώσκει τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν πάντων. Γινώσκει τὴν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἐμμονὴν ἢ τὴν μετάνοιαν πάντων, ἀλλ' ἡ πρόγνωσις αὕτη οὐδεμίαν ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἔχει πλήρη τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὅπου ἤθελε θελήσῃ, εἴτε εἰς τὸ πῦρ, εἴτε εἰς τὸ ὕδωρ. Τίνα ἐπίδρασιν δύναται νὰ ἔχῃ ἐπὶ τοῦ ἀρρώστου ἡ πρόγνωσις τοῦ Ἰατροῦ, ὅτι ἂν λάβῃ ὁ ἄρρωστος τὸ φάρμακον θὰ θεραπευθῇ, ἤ, ἂν δὲν λάβῃ αὐτὸ θὰ ἀποθάνῃ; Τίνα ἐπίδρασιν δύναται νὰ ἔχῃ καὶ ἡ ἰδική μου πρόγνωσις καὶ πρόρρησις, ὅτι ἂν καλλιεργήσῃς

τὸν ἀγρόν σου θὰ θερίσῃς καρποὺς καὶ ἂν δὲν καλλιεργήσῃς δὲν θὰ θερίσῃς; Λοιπὸν μὲ τὸ νὰ προβλέπῃ καὶ νὰ προγινώσκῃ ὁ Θεὸς τὴν διαγωγήν μου δὲν θὰ εἰπῇ ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι περιττή. Ὁ Θεὸς σοὶ λέγει· ἂν προσεύχησαι θὰ λαμβάνῃς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μὲ πίστιν ζητεῖς· ἂν δὲ δὲν προσεύχησαι, ὄχι μόνον οὐδὲν θὰ λάβῃς, ἀλλὰ θὰ χάσῃς καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐν τῇ παντογνωσίᾳ του δὲ ὁ Θεὸς γινώσκει ἂν θὰ ὑπακούσῃς εἰς τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ ἢ ὄχι. Θὰ πάθῃ τόρα τι τὸ ἀναλλοίωτον τοῦ Θεοῦ, διότι σὺ θὰ ὑπακούσῃ; ἢ θὰ παρακούσῃς εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ;

Μὴ πλανώμεθα, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί. Ὅλαι αἱ κατὰ τῆς προσευχῆς ἐνστάσεις τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων εἶναι κενόν τι καὶ μάταιον, εἶναι σαθραὶ καὶ ἀνίσχυροι. Ὅλη ἡ ἀνθρωπότης συναισθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς προσευχῆς. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα οἱ εἰδωλολάτραι προσηύχοντο. Σήμερον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι προσεύχονται. Χριστιανοί, Ἑβραῖοι, Τοῦρκοι, Βουδισταί, ὅλος ὁ κόσμος προσεύχεται. Διατί δὲ τοῦτο; Διότι ἀόρατόν τι καὶ ἀκαταμάχητον ἔνστικτον ἐνυπάρχει ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἔνστικτον τῆς προσευχῆς.

Ἀλλ' ἆρά γε καὶ οἱ σοφισταὶ τοῦ αἰῶνος, οἱ τὰς ἀνωτέρω ἐνστάσεις προβάλλοντες κατορθώνουν νὰ διέλθωσι τὴν ἑαυτῶν ζωὴν χωρίς ποτε νὰ προσευχηθῶσιν; Ἀδύνατον. Παρουσιάζονται στιγμαί, παρουσιάζονται κίνδυνοι, καθ' οὓς τὸ ἱερὸν τοῦτο τῆς προσευχῆς ἔνστικτον ἐξωθεῖ καὶ ἐξαναγκάζει καὶ τούτους εἰς τὴν προσευχήν. Ἀσεβέστατος τῶν τελευταίων χρόνων φιλόσοφος κατελήφθη ἐν ταξειδίῳ ὑπὸ φοβερᾶς τρικυμίας. Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ταξειδιωτῶν, ὅστις ἔκλινε γόνυ καὶ ἤρξατο θερμῶς νὰ προσεύχηται ἦτο ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀσεβὴς καὶ βλάσφημος φιλόσοφος. Ἀφ' οὗ ὁ κίνδυνος παρῆλθεν ἐρωτᾷ τις αὐτόν. Καὶ σὺ ὁ φιλόσοφος προσεύχεσαι; Εἶμαι, ἀπαντᾷ τότε οὗτος, εἶμαι φιλόσοφος μέσα εἰς τὸ γραφεῖόν μου, ἀλλ' ὄχι καὶ μέσα εἰς τὴν τρικυμίαν!

Χριστιανοὶ ἀδελφοί! Μέσα εἰς αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες πέλαγος τοῦ βίου, τὸ ὁποῖον διαπλέομεν, τὸ μόνον ὅπερ δύναται νὰ σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ καταποντισμοῦ καὶ τῆς ἀπωλείας τῆς ψυχῆς ἡμῶν εἶναι ἡ ***Προσευχή***. Λοιπὸν «*Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε*». «*Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε*».